

Ishaja vsek dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor: 2657 E. Lawrence av.
Office of publication: 2657 E. Lawrence av.
Telephone: Lawrence 4635.

LETO—YEAR XIV. Cena lista: \$5.00. Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., ponedeljek, 11. aprila (Aprila 11) 1921. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 84.
Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

DAVEK ŽELE ODLOŽITI NA KONZUMENTE.

BUTARA BO TEŽKA, KER ZNAŠA PŘIBLIŽNO ŠTIRI MILJARDE.
In tak davek žele naložiti ob času, ko je več milijonov delavcev brez dela.

Washington, D. C.—Temne protijudske sile, ki so na delu, da se davčna butara popolnoma odloži na ramena ameriškega ljudstva, priporočajo, da se naloži davek na konzum. V političnih krogih se sliši govornice, da nameravajo naložiti konzumni davek v visokosti štirih milijard dolarjev. Kongresnik James A. Freer iz Wisconsin pravi ob tej priliki: "Predloga za reformo konzumnega davka, po katerem je vlada prejela eno milijardo dolarjev, bo konzumente stala na leto štiri milijarde dolarjev. Oficijsko poročilo pravi, da so bili trije milijoni delavcev brez dela v januarju. Osebe, ki so od njih odvisne, so seveda tudi konzumenti. Če vidimo tak položaj pred sabo, vprašamo, kdo zahteva davčno reformo, kdo zahteva konzumni davek, kakšen učinek bo napravil tak davek v deželi — v gospodarstvu in politiki?"

Mr. Freer je v svojem daljšem govoru 31. januarja povedal, da bankirji vodijo propagando za uvedbo konzumnega davka. Bankirji zahtevajo, da kongres odpravi davek na nadprofit in da mesto njega uvede davek na konzum. Z drugimi besedami to pomeni, da bankirji zahtevajo, da naj najpomembnejši sloji nosijo največjo davčno butaro. Senator Smoot, republikanec in mormon iz Utah, je že napovedal, da bo seveda tudi upretno zagovarjal. Velika opozicija bo proti temu davku najbrž v zbornici, ker bodo skoraj vsi poslanci prišli po dveh letih pred volilne in jih prosili, da jih ponovno izvolijo v kongresno zbornico. Senator Smoot je seveda na varnem, kajti pred volilce mu bo treba stopiti šele po šest letih.

Za Ralston-Nolanovo davčno predlogo, ki po odbitku vseh zboljšanj na zemljišču, določa en odstotek davka, se zelo zanimajo trgovci in industrijanci. Zagovornik te predloge je kongresnik Frederick F. Ingram. Mr. Ingram pravi, da ta davek ne bo prav nobena butara za ljudstvo, kajti prisilili bo bogate zemljiščne posetnike, ki lastujejo po več tisoč akrov sveta, da ta svet obdelajo ali pa prodajo. Poleg bo ta davek pomagal odpraviti najemništvo na farmah in monopol nad naravnimi bogastvi. Senator Smoot se prav nič ne ogreva za ta davek. Mormonska cerkev lastuje ogromna zemljišča in naravna nerazvita bogastva. Well, to pove vse.

NEPREVIDNOST IN MALOMARNOST STA POVRZOCILA SMRT OTROKA.

Chicago, Ill. — 5-letna Sarah Kaplan je umrla v bolnišnici, ker je jedla otrovan kruh, namenjen podganam. Njen oče je razmetel kruh po stranski ulici, da se reši podgan. Mala Sarah in še dva druga malenčka so našli otrovani kruh in ga pojedli. Oba malenčka se nahajata tudi v zelo kritičnem položaju.

POPLAVA V OKLAHOMI.

Hobart, Okla. — Zaradi vednega deževja je reka Wichita prestopila svoje bregove in poplavlja bližnje okolice. Utolono je pet oseb. Škoda na goveji živini je velika, kajti voda je odnesla več sto glav goveje živine.

VREME.

Chicago in okolica: V torek jasno in gorko. Južni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah najvišja 38, najnižja 28.

KARL HABSBURŽAN BO IZGNAN IZ ŠVICE!

Takto poročajo iz Pariza.
Pariz, 10. apr. — "Echo de Paris" poroča, opiraje se na brzojavko iz Zeneve, da je švicarski svetni svet sklenil izgnati bivšega avstrijskega monarha Karla s njegovo družino in drugimi Habsburžani vred iz Švice.

GONJE PROTI "RDEČKARJEM" NE BO VEČ.

TUDI MOBILIZACIJE ZA POTALAČENJE MAJNINIŠKIH OBHODOV NE BO.

Tak je zdaj program v Washingtonu, od kar se je Palmer poslovil od justičnega departamenta. Washington, D. C. — A. Mitchell Palmer je šel in ni več justični tajnik pod novo upravo. Z njegovim odhodom je pa zapihal tudi drug veter po sobah justičnega departamenta.

Gonj proti "rdečkarjem" ne bo, mobilizacije na prvega majnika proti delavskim obhodom tudi ne bo. Tak je zdaj program v Washingtonu, ki govori, da se več ne zanimajo za kongresne pmetnosti Mitchell Palmerja. Privikrat v treh letih bodo izmenični lovi "rdečkarjev," organizirani v Union League Clubu v New Yorku in v trgovskih zbornicah v Minneapolisu, New Orleansu, Birminghamu in v središču kokosove industrije morali brzojaviti javnim uradnikom in jih prositi za varstvo. Palmerjev dan, obletnica slavnostnih hišnih preiskav, lovenja "rdečih" gretnikov je hujše v nevarnosti, da izgine za vedno.

Delavski tajnik Davis je podal izjavo, v kateri pravi, da vas znamenja govore, da bo letošnji prvi majnik izredno miren po vsej deželi. Nemirov ne bo od strani delavcev in javnih oblasti. Splošni izseljeniški komisar Husband, katerega prednik je bil Anthony Caminetti, ob času katerega je bilo na tisoče tujcemcev, ki so bili brez vsake pomoči, vrženih v zapor, je o miren prvem majniku še bolj prepričan, kot njegov predstojnik delavski tajnik Davis.

"Moje mnenje je," je rekel Husband, "da se ti majniški izgredi niso nikdar dogodili, ko so bili na široko oglašani in je bila dežela polna zgornjih rdečkarjev, tedaj se ne morejo zgoditi zdaj, ko so vse stranke mirne in ko so najhujši agitatorji deportirani."

Po tej satirični opaski je pa resno pristavil, da je izseljeniški biro prepričan, da se tujcem ne pripravlja za izgrede v Združ. državah in da ne bo hišnih preiskav. Povdral je, da se lahko povod nastopi po obstoječih postavah, kjer je tak nastop potreben, nikakor pa ni treba nastopiti sensačno.

Uradniki so radi pokazali na ta način, da niso bili v najmanjšem stiku s prejšnjimi preganjanji "rdečkarjev" in da se niso strinjali s takim terorjem.

V justičnem departamentu je podtajnik Hoover, ki je imel nalogo voditi postopanja proti "nevarnim radikalcem," prav rad povedal, da ne bo nobenih preganjanj in da on ni odgovoren za preganjanja, ki so bila izvršena v preteklosti.

Izjavil je, da je prepričan, da noben državljani ali skupina državljanov ne namerava prirediti kaj takega, kar bi se ne dalo preprečiti z navadnimi sredstvi. Na opazko, da je bil Hoover odgovoren za preganjanja v Detroitu v januarju 1920, je rekel, da ni bil v najmanjši zvezi s tem preganjanjem, ampak da je bila njegova naloga le uvesti kazensko postopanje proti onim, ki so bili aretirani.

Washington se je znebil strahne more, kajti spoznal je, da je pričakovati več podpore in ko-

SOLIDARNOST KROJŠKIH DELAVCEV.

NABRAN BO MOGOČE SE EN MILJON DOLARJEV V POMGO IZPRITIM DELAVCEM.

Pri krojaških podjetnikih se je pričela že majati vera v zmago.

New York, N. Y. — Krojaški delavci, organizirani v Amalgamated Clothing Workers of America, so nabrali že prvi milijon dolarjev za pomoč izpritim krojaškim delavcem. Največ denarja je bilo nabranega v New Yorku in sicer \$451,875. Na drugem mestu je Chicago s \$325,320.

Krojaški delavci, ki so se vrnili na delo, ker so podjetniki podpisali pogodbo z organizacijo, izjavljajo po poročilu W. A. Drabina, podpravnika "New Yorkskega sveta krojaških delavcev," da se mora boj nadaljevati do zmage gorivega konca in če je treba, naj se nabere še en milijon za pomoč izpritim tovarišem. Do zdaj je podpisalo pogodbo štiri sto petdeset manjših podjetnikov pogodb z organizacijo. Kajajo se nekateri večji podjetniki, ali tudi ti so pričeli izgovarjati vero, da zmagajo. Krojaški delavci so izpriti že pet mesecev, a podjetniki so tako blizo zmage kot prvi dan izpisa, čeprav so se poslužili različnejših sredstev, da delavci sprejmejo njih diktature. Podjetniki se danes nahajajo v pravih prav v slabšem položaju kot prvi dan izpisa. Takrat so bili podjetniki solidarni, a sedaj so se pričele njih vrste krhati, kajti mnogi podjetniki, ki so svedeli oblikovali, da ne priznajo pogodb z organizacijo, so lepo podpisali pogodbo in molčali.

Delavci vrste so solidarni in trdne. In zategadelj so se delavci odločili, da se nabere še en milijon dolarjev, če bo treba, da se podjetniki odpravijo bolezn, ki je poznana kot trmoglavost združene podjetniške diktature.

FRANCIJA VZAME NEMŠKE TOVARNE IN RUDNIKE.

Okupirala bo industrije v Bahr.

Pariz, 10. apr. — Francoska vlada je izdelala načrt za okupacijo cele kotline Bahr v Nemčiji dne 1. maja, ko poteče plačilni obrok nemških reparacij. Vlada pravi, da Anglija odobri njen načrt. — Odbor francoskih ekonomistov, industrijalcev, bankirjev in drugih podjetnikov je že pripravil načrt za izkoriščanje nemških tovarn in rudnikov v Ruhru za odškodnino. Francoska vlada upa skleniti pogodbo z nemškimi delavci. Ne ve se še, dali bo načrt predložen ameriški vladi.

DELAVSKA BANKA.

Pittsburgh, Pa. — Delavske strokovne organizacije nameravajo ustanoviti svojo banko s sto milijoni kapitala. V to banko bodo sprejele vloge vseh delavskih strokovnih organizacij. V delavskih krogih pravijo, če bodo delavci ostali zvesti principu, da naj bo delavec z delavcem, izkoriščevalcem pa izkoriščevalcem, tedaj bo vsako leto v tej banki sprejetih do pet milijard dolarjev vlog. Dobiček, ki ga bo dajala banka, pojde za izobrazbo delavstva in v defenzivne namene.

Glavni stan banke bo v Philadelphiji, podružnice se pa ustanove v vseh industrijskih središčih.

POPLAVE V INDIANI.

Petersburg, Ind. — Bela reka in njeni pritoki so tako narasli, da so poplavlili bližnje okolice. Na tisoče akrov sveta je pod vodo, ki je posejan s pšenico in nemško deteljo. Škoda na polju je ogromna.

operacije, če se ravna s ljudmi človeško, kakor če se razlja s ječarjevimi ključi.

IZREDNO ZASEDANJE KONGRESA V WASHINGTONU.

67. kongres se odpravi danes.

Washington, D. C. — Danes se odpravi izredno zasedanje novega, 67. kongresa. Jutri opoldne prejme kongres Hardingovo poslanico. Predsednikom poslanske zbornice bo najbrž izvoljen republikanec Gillett. V novi nižji zbornici je 301 republikanec, 131 demokrat in eden socialist.

DEMONSTRACIJE PROTI GRŠKEMU KRALJU.

Ljudstvo je razkačeno, ker vlada prikriva resnico o katastrofalnem porazu.

GRKI DOLEŽ ITALIJANE ZA PORAZ.

Atene, Grška, 10. apr. — Poraz grških čet v Anatoliji in izgube, ki so jih prizadeli turški nacionalisti grški armadi, so povzročili tukaj veliko poparjenost in nezadovoljnost, ki se zdaj obrača proti vladi in kralju Konstantinu.

Iz mnogih krajev na deželi in s Kreta prihajajo poročila o sovražnih demonstracijah proti kralju in vladi. V nekaterih mestih so demonstracije javno sežgali kraljevo sliko med klci: Doli s kraljem! Živela republika!

Uradna poročila o položaju na fronti so zelo kratka in površna, in ljudstvo po pravici slut, da se vlada boji povedati resnico o strahnem porazu. Drugo dejstvo, ki je zelo razburilo pristake vlade, je, da je več tisoč rezervistov odreklo službo v novi armadi, katero bi kralj rad mobiliziral. Vse te oblasti so večerj zaplenile vse tovorne automobile, ki so jih mogle dobiti v Atenah, in prizanesle niso niti tujem. Zaplenjenih je bilo več ameriških avtomobilov, a ko so lastniki istih zagrozili, da se pritožijo v Washington, so jih dobili nazaj. Avtomobile so poslali v Smirno.

Kralj Konstantin se je premislil in ne pojde na fronto.

Pristaji vlade pojasnjujejo poraz, da Italijani na skrivnem pomagajo Turkom. Neki višji poveljnik je dejal, da ni vedel do zdaj, da je Grčija v vojni s Turčijo in Italijo.

London, 10. apr. — Depesha iz Smirne se se glasi, da je bil general Papoulos, vrhovni poveljnik grške armade v Mali Aziji, odstavljen in na njegovo mesto je imenovan general Metaxas. Grki priznavajo, da so izpraznili Karahisar, zadnje postojanko na bagdadski železnici, in se umaknili 40 kilometrov proti zapadu. Položaj je zelo slab. Grki niso v stanju reorganizirati svoje razbite armade in prav lahko se zgodi, da jim turški nacionalisti vzamejo Smirno.

Atene, 10. apr. — Ministrski predsednik Kaloogeropoulos je podal ostavko. Na njegovo mesto je imenovan Demetrios Gounaris, sedanjí vojni minister.

Število ranjenec, ki prihajajo dnevno iz Male Azije, je tako veliko, da oblasti nimajo dovolj zdravnikov in postrežnic za njihovo oskrbo. Večarj je dospelo iz Smirne v Pirej dvatisoč ranjenec.

CEMJE JEKLU GREDO NAVZGOR.

New York, N. Y. — Med tem ko veleblizniško časopisje kriči kot omedeno, da je treba znižati meze stavbiških delavcev, je Republika Iron in Steel kompanije podražila stavbiško jeklo. Tej kompaniji so sledile kmalu druge kompanije iz okolice Pittsburgha in Youngstowna. Tona jekla se je podražila za dva dolarja. Kompanije izjavljajo, da so se pomnožili produktivni stroški in zaradi tega je bilo treba povišati ceno.

Oboroženo premirje na Angleškem.

Rudarji so privolili v novo konferenco z lastniki rudnikov pod pogojem, da vlada skrbi za varnost rofov. Delavska trozveza je sklenila poklicati pet milijonov delavcev v stavko jutri popoldne, ako se rudarji prej ne pobotajo. Vlada je mobilizirala redno armado in belo gardo. Kralj je pobegnil z dežele in se zaprl v trdnjavo v Londonu.

London, 10. apr. — Zastopniki stavkajočih rudarjev in vrhovni voditelji delavske trozveze so večerj sklenili premirje z vlado. Prišli so na ponovni sestanek rudarjev in lastnikov rofov, ki se vrši jutri (ponedeljek) predpoldne. Na konferencah, ki so se vršile večerj med delavskimi voditelji in Lloydem Georgem v pisarni ministrskega predsednika, je Lloyd George izjavil, da umakne svojo prejšnjo zahtevo, da se morajo operatorji vodnih sesalk vrniti na delo, dodal pa je, da je vlada poslala mornariške strojnike z vojaškimi četami v rudniške okolice in vlada zahteva, da rudarji ne ovirajo dela strojnikov, ki bodo obrabovali sesalke. Rudarji so pristali na to zahtevo.

Vprašanje, dali pride mir ta teden ali izbruhne generalna stavka trozveze, ki je napovedana za torek opoldne, zavisi zdaj od pogajanja med rudarji in rudniškimi magnati glede mezdnega paketa. Lloyd George je dejal večerj, da vlada se ne bo mešala v pogajanja, temveč bo stala na strani kot nevtralna stranka. Večerj je konferenca med voditelji trozveze in Lloydom Georgem so zavite v največjo tajnost. Govoril se, da je Lloyd George zapustil staro stališče in obljubil rudarjem, da priporoči lastnikom rofov, da naj sprejmejo zahtevo rudarjev za splošno mezdno lestvico. Vest ni potrjena, a če je resnična, tedaj je Lloyd George kapitalist, kajti ravno zaradi splošne mezdne lestvice so šli rudarji v stavko.

J. H. Thomas, vodja železničarjev, je sredi izjavil: "V ponedeljek ob enajsti uri se sestanejo zastopniki rudarjev in lastnikov rofov v svrhu izravnanja njunega spora. Eksekutiva rudarjev je obvestila s posebnimi okrožnicami vse rudarje, naj ne ogrožajo varnosti rudnikov in ne ovirajo vladnih sil pri obratovanju vodnih sesalk."

Kapitalistični krogi so zelo vzradoščeni in že se ponajajo z zmago. Pravijo, da so se delavci ustrašili mobilizacije čet in se umaknili. Londonski burzovski listi, ki seveda nesramno lažejo, kriče, da se polovica železničarjev in transportnih delavcev proti stavki in da zahtevajo glasovanje. Druga vest se glasi, da je Harry Gosling, predsednik unije transportnih delavcev, dejal, da je stavkovni zaključek delavske trozveze le bluf, ki ima zastrašiti vlado, dočim v resnici ne mislijo stavkati, ker nečejo izpostavljati dežele v nevarnost!

London, 10. apr. — Na vprašanje, s čim je Lloyd George pridobil rudarje, da so privolili v obratovanje vodnih sesalk v rudnikih po mornariških strojniki, je Frank Hodges, tajnik Rudarske zveze, odgovoril, da je bila konferenca s lastniki rudnikov aranzirana brez vsakih pogojev.

Kralj George se je s svojo družino preselil iz gradu Windsorja v palačo Buckingham. Windsor je 25 milj od Londona, dočim je Buckingham sredi Londona in trdnjava sama zase.

Vojne priprave se nadaljujejo. Vlada je večerj poslala močne vojaške oddelke v rudniške kraje, ki imajo ščititi stavkajoče pri pumpanju vode iz rofov. Po uradnih poročilih je voda že naredila veliko škodo; mnogi premovalniki so že zaliti in neporabni za delo. Vojni minister javlja, da se je pozivu za prostovoljce odzvalo veliko število mož. Vlada je prepovedala nakupičevanje živil; nobena družina ne sme imeti več kot za teden dni živeža.

Položaj v Londonu in vseh večjih mestih na Angleškem je tak kakor je bil prve dni vojne leta 1914. Poročila o izgredih v Walesu in na Škotskem se nadaljujejo. Vlada je poslala čete a strojniki in okraj Fifeshire, kjer se rudarji "obnašajo po komunistično" in kjer je "mnogo ruskih agitatorjev na delu".

Tukaj sledi večerjinja poročila, ki kažejo napetost položaja, dokler niso rudarji pristali na novo konferenco:

London, 9. apr. — Delavska trozveza je sklenila, da pozove pet milijonov delavcev v generalno stavko v torek 12. aprila opoldne. Lloyd George je napovedal vojno organiziranemu delavstvu. V parlamentu je izjavil v petek večerj, da se mora vlada boriti za svoje življenje zoper "umazbilo, boljševizem in sovjetizem, ki zavajajo preko Anglije, ako se takoj ne zajeti."

Vojni minister je tedaj poslal na vse rezerviste, vojaške in mornariške, da se takoj prijavijo za aktivno službo; izjavil so le rezervisti na Irskem, ki niso vopoklicani. Pozvani so tudi demobilizirani letalci in njihovi častniki.

Obenem je vlada objavila apel na "vse državljane" od 18. do 40. leta, ki so sposobni nositi orožje, da se prostovoljno prijavijo za vojaško službo v novoorganiziranih enotah (bela garda). Vlada pravi, da služba ne bo trajala dalj kot devetdeset dni.

To pomeni, da se vlada ne zaneša več na obstoječo armado, temveč mobilizira belo gardo. Kraljeva proklamacija, ki poziva rezerviste v službo, se glasi, da je "cesarstvo Velike Britanije v nevarnosti vsled prihajajoče generalne stavke."

Delavstvo Anglije je sprejelo rokavice, katero mu je vrzel Lloyd George, in se pripravlja na boj.

Izjava rudarjev.

Frank Rodges, tajnik Zveze rudarjev, je sredi izjavil: "Rudarjem v Angliji, kostem moje kosti in mesu mojega mesa, je napovedana vojna. Poskusi sem doseči časten mir. Poznam mir, ki ga žele rudarji in vem, kaj morejo rudarji storiti. Ampak vlada je sklenila, da nas zdrobi in je zavrgla moje legitimne piske za mir. Pripravljen sem dati ponovno odpreti pozajanja, čeprav bi bil moral dovesti osobno žrtve."

"A zdaj, ko je vlada napovedala vojno, ne sme (vlada) pričakovati od mene nobene milosti. Vprašali smo za konferenco, ne da bi bili morali sprejeti gotovo poroče, toda vlada nam je odgovorila s bajonetji. Vlada mora pasti, in naša dolžnost je, da na njo na vsak način."

"Daily Herald", glasilo delavske stranke in strokovnih unij, piše, da vlada proklamacija za priglas prostovoljcev pomeni mobiliziranje bele garde, nato pravi:

"Ako hočejo delavci zmagati, morajo nastopiti kot razred. Kakor hitro je tukaj generalna stavka, potem ni več vprašanja mezd, pa naj bo meza rudarjev ali kogarkoli. Kapitalisti se bodo bojevali za svojo oblast v industriji — bojevali se bodo za življenje kapitalizma. Delavci pa se bo (Dajle na 2. strani.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v oklepaju n. pr. (March 31-21) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite je pravilno, da se vam ne ustavi list.

DELAJSKI VOHUN ZOPET RAZKRINKAN.

Sto in stokrat je bilo delavcem povedano v delavskih listih, da naj bodo previdni in da naj ne sedajo na limanice delavskim vohunom. Delavski vohuni so navadno ljudje, ki živijo zaupanje v naselbini. Njih taktika pri vohunjenju je seveda različna. Najraje obmejejo organizatorja, ki ga pošlje organizacija, da organizira delavce, z blatom, da je kompanijski špijon. Pri tem umazanem delu se poslužijo metode, da hvalijo katero drugo organizacijo, ki je bolj "radikalna" ali pa "konzervativna". Če ne gre z radikalizmom, tedaj drug vohun prične s konzervativizmom, cilj obeh vohunov je pa, da preprečita organiziranje delavcev.

V Williamsonu, W. Va., se je vršila obravnava proti policijskemu načelniku mesteca Matewana, Sid Hatfieldu in tovarišev, ki so poslali nekaj agentov Baldwin-Fetzove detektivske agencije na oni svet, ker so ustrelili matewanekega župana. Pri tej obravnavi je prišlo na dan, da je C. E. Lively bil vohun omenjene detektivske tvrdke, ki so jo najeli premogovniški podjetniki, da razbije stavko rudarjev. Advokatje, ki zagovarjajo obtožence, so prisilili vohuna, da je izpovedal, da je Baldwin-Fetzova detektivska tvrdka ponudila matewanskemu županu Testermanu tisoč dolarjev podkupnine, če dovoli v mestu montirati strojno puško. Lively je dalje priznal, da je prejemal za svoje umazano vohunsko delo \$225 mesečno in da je vohunsko delo opravljal z unijskim listkom v žepu v državah Colorado, Illinois, Missouri, Oklahoma in še v drugih državah. Skozi tri ure so zagovorniki obtožencev izpraševali vohuna, da so iz njega spravili te izredno važne fakte, dasiravno so skušali javni tožitelj in kompanijski advokatje prikriti te fakte na ta način, da so ugovarjali vprašanjem.

Taktika vohunov ni seveda povsod enaka. Včasih vržejo med delavsko maso vest, da delavski voditelji hočejo zaradi tega organizirati delavce, da okoristijo sebe. Tako obrekovanje se navadno obnese.

KDAJ SE JEKLARSKI BARONI KAJ NAUČE?

Odkar je izbruhnila svetovna vojna, je izginil v jeklarski industriji 12-urni delavnik. To ni mogoče pravljica, ampak je gola in čista resnica.

Ameriški industrijalci so dalj časa trdili, da je samo pravljica, da se je 12-urni delavnik na Angleškem za trajno poslovil iz britskih jeklar. In na Angleško je odšel Whiting Williams, bivši podpredsednik Hydraulic Pressed Steel kompanije, da preštudira ondote razmere v jeklarski industriji. Williams se je zdaj vrnil in s sabo je prinesel tudi prepričanje, da se dvanajsturni delavnik nikdar več ne vrne v britske jeklarne. Britski jeklarski delavci delajo v treh partijah po dvanajst ur, večina ameriških delavcev pa gara v dveh partijah po dvanajst ur dnevno.

Williams seveda ni študiral delavskih problemov s polnim želodcem in v udobno urejenih hotelih. Ampak pred enim letom se je poslovil od svoje pisalne mize, oblekel se je kot delavec, denar je pustil doma in iskal je šel kot navaden delavec, da tako polizkusi pravo delavsko življenje. Na podlagi teh izkušenj je spisal knjigo "What's on the Workers' Mind." Poleg tega je vpisal Cabotovi ustanovi daljše poročilo, ki je izšlo pod naslovom "Three Shifts in Steel; the Long Day and the Way Out". V tem spisu z nepobitnimi dokazi argumentira proti 12-urnemu delavniku in zagovarja osemurni delavnik.

Williams ni delavski agitator, ampak je privatni podjetnik. Koliko časa bodo Gary in drugi njegovi tovariši ostali še trimoglavni na svojem stališču in zahtevali, da jeklarski delavci garajo po dvanajst ur dnevno? Za poduk teh gospodov bi bila najprimernejša šola, kakoršno je absolviral mr. Williams. Sledejo naj za leto dni svoje dragocene obleke in odlože svoje dragulje. Oblečejo naj se v delavski jopič in polizkusijo trdo delo v jeklarnah skozi eno leto, pa bodo prepričani, da je dvanajsturni delavnik nevzdržljiv in da ni zagovora vreden.

Prilagodni korak železničarjev.

Spisal Wm. Z. Foster. Prevel J. Z.

Copyright, 1921, by The Federated Press.

(Nadaljevanje.)

ŠESTO POGLAVJE.

EVOLUCIJA DELAVNIH UNIJ.

Predno nadaljevanje o razpravi o štirih bratovskih, obrnimo svojo pozornost dvanajst urnim, v katerih so organizirani delavci, ki delajo v železniških delavnicah. Te organizacije so združene z "Ameriško delavsko federacijo" in tvorijo vrsto železniških uslužbenec. Delo se zopet v splošne unije in delavne unije.

Splošne unije obstoje iz bratovskih uslužbenec (O. R. T.), pisarniških uslužbenec (B. of R. & S. C. F. E. & S. E.), ogibalnih čuvajev in premikajev (R. U. of N. A.), signalnih uslužbenec (B. of R. D. of A.), kurjačev pri stalnih strojih (I. B. of B. S. & O.) in uslužbenec za vzdrževanje železnice (U. B. M. W. & E. S. L.) Evolucija se je pri njih razvila na zelo enostaven način, zaradi tega jo lahko na kratko obdelamo. Ko so bile ameriške železnice pod upravo Združenih držav, so napravile te organizacije skok iz zgodnje metode strokovne organizacije v organizacijo po sistemih in do splošne pogodbe za vse uslužbence teh kategorij.

Evolucija delavskih unij se je velike bolj razvila. Ta evolucija pokazuje jama, kako stremijo železniške organizacije po tesnejšem združenju. Delavne unije obstoje iz strojarjev (I. A. of M.), kovačev (I. B. of B. & H.), kotlarjev (I. B. I. S. B. & H. of A.), izdelavcev voz (B. R. C. of A.), električarjev (I. B. of E. W.) in kleparov delavcev (A. S. M. W. I. A.).

Kakor so člani bratovskih sprejeli, da je velika zmot, da vsaka stroka gleda le nase, ravno tako so spoznali to zmot tudi člani delavskih organizacij. Videli so, kako lahko kompanije izkoristijo eno organizacijo proti drugi uniji in porazijo drugo za drugo. To jih je napotilo, da so združili svoje moči v raznih federacijah, kot so to izvedli bratovske. Razlika je bila le ta, da so se izognili konfliktom.

Prva definitivna forma za skupno delo delavcev v delavnicah je bila federalni sistem. Te vrste organizacije je storila delavci v delavnicah, kar je izvedla za prometna uslužbenec, organizirane v bratovskih. Akcija ene stroke v enem mestu se je prenesla na več strok v enotnem sistemu. Organizacije so se prišle le širiti prv dežele okoli leta 1905, in v nekaj letih je bilo ustanovljenih več sistemov. Delavci, ki delajo v železniških delavnicah, so se morali bojevati huje kot prometni uslužbenec, ker ne zavzemajo v železniškem obratu tako važne strategične položaje, da so izvedli koncesije od železniških družb. Samoposeli so razume, da so kompanije v večjo silo in silnejšim odporom nastopile proti njihovu federalnemu sistemu v več stavek, med katere spada tudi veliki štrajk na Harrimanovih železnica — Illinois Central.

Ta stavka je prišla v septembru 1911 in je trajala pet in trideset mesecev — do junija 1915. Bila je ena najhujših stavek v zgodovini ameriškega delavstva, pa tudi ena najbolj važnih. Prizadekih je bilo osem in trideset tisoč delavcev, raztresenih preko dvanajst železnice Harrimanovega sistema — poznani tudi pod imenom Illinois Central sistem. V nevarnosti je bila federacija. Devet unij je zahtevalo, da se poenotijo skupno z železniškimi ravnateljstvom, ki je pa reklo, da se pogaja le z vsako unijo posebej. Markham, predsednik železniške družbe Illinois Central, je razložil stališče kompanije takole:

"Zdaj je samo še vprašanje časa, kdaj se prometni uslužbenec združi v federalnem sistemu."

*) Velike črke v oklepajih pomenijo skrajšane, kako se imenujejo strokovne organizacije v angleščini. Te okrajšane pisave v angleščini se bomo držali povsod, kjer ni absolutna potreba, da se napiše polno ime prizadete organizacije.

Kajer se to zgodi, je kompanija izročena milosti adruženega delavstva, ki lahko izvoli svoje zahteve na ta način, da ustavi obrat na vseh krajih. To pomeni, da je odvzeta kontrola odboru ravnateljev in da se izroči organiziranemu delavstvu. To je vzrok, zakaj sem nasprotnik federalnemu sistemu organizacije."

Po imenu je bila stavka izbruhljiva, ker so se morali delavci vrniti na delo, ne da bi bila sklenjena nova pogodba. Praktično je pa bila izvajena zmagala, ker so se ustrelile druge kompanije in se niso upale zaradi prevelikih stroškov izogniti takega boja. Federacije so bile kasneje tudi povsod priznane, kjerkoli so imeli delavne unije kakikoli moči. Velika stavka je pravzaprav ustanovila federalni sistem organizacije. Štrajk je tudi povzročil, da je department železniških uslužbenec postal najboljši department v "Ameriški delavski federaciji", ker izvirni združenje v rešitvi nacionalnega departmenta s federacijo federacij, v organizacijo, ki je poznana, da združuje vse federalne sisteme v celoto.

Organizacija po divizijah je pri delavniških unijah izvršila korak za korakom s federalnim sistemom, kot smo to že opazili pri transportnih unijah. Prvo divizijsko gibanje delavcev v železniških delavnicah je prišlo v 8. diviziji leta 1916. Prizadekih je bilo dvanajst milijonov železnice. Kmalu pa tem je bil napravljen enak poizkus v 1. diviziji, ali unije, ki se se niso opomogle zaradi stavke na Harrimanovem sistemu, niso mogle izvesti svojega načrta. Kompanije so takoj nastopile proti njim in organizacije so morale ostati pri stari metodi.

Ko so se delavne unije razvile tako daleč, je izbruhnila vojna. Vsa polja so bili napravljeni za evolucijo. Vlada je prevzela kontrolo nad železnico. Splošni železniški ravnatelj McAdoo je izdal splošno odredbo št. 8, ki je železniškemu ravnatelju pravico do organizacije. Delavci so takoj vstopili v organizacijo, lokalne organizacije, federacije po sistemu in divizijah so bile hitro ustanovljene. In tako so bile delavne unije velike bolj daleč kot bratovske prometnih uslužbenec, ki so bile par let prej v gibanju za organizacijo delavcev. Te organizacije niso izvedle samega samega gibanja za osemurni delavnik, ampak so kovaljevale tudi narodno pogodbo za vse železnice in za vse železnice v Združenih državah. Tako so izvedle velik korak naprej za združenje vseh železničarjev v eni organizaciji.

TRANSPORTNE SPOLENE UNIJE IN DELAVNICI.

Če proučimo to, kar smo poročali daleč, se prepričamo, da dvanajst železniških unij dela takole: Prvi, štiri transportne unije, obstoječe iz strojarjev, kurjačev, ogibalnih čuvajev in premikajev, nastopajo skupaj in za vse uslužbence teh kategorij v deželi. Drugi, splošne unije, obstoječe iz bratovskih uslužbenec, pisarniških uslužbenec, ogibalnih čuvajev in premikajev, signalnih uslužbenec, kurjačev pri stalnih strojih in uslužbenec za vzdrževanje železnice, se razvijajo vsake zase, toda delajo pa za vse uslužbence v deželi. Tretji, šest delavskih unij, obstoječih iz strojarjev, kovačev, kotlarjev, izdelavcev voz, električarjev in kleparov delavcev, imajo samo eno narodno pogodbo.

Položaj se precej loči od položaja, ko so bile strokovne organizacije še v povojih, toda evolucija se ne more ustaviti tukaj. Ravno tisto silo, ki so organizacije razvile tako daleč, bodo neizogvalno še nadalje, dokler ne bo popolne solidarnosti med železničarji. Nikakor se ne da odvrgniti združenja transportnih unij, delavniških unij in raztresenih splošnih unij za vse deželo.*

Prvi korak v tej zadevi ima opraviti s politiko. Unije so jasno priznale industrijalno sorodstvo in vzajemno odvisnost v Plumbovem načrtu za nacionalizacijo ameriških železnice. Da priporočajo

*) Nekakšno predpodobo tega vzajemnega gibanja smo videli v letu 1916 na Chicago & Eastern Illinois, ko so se vse unije združile po federalnem sistemu. Ta pojav je zaradi tega važen, ker se niso združile le sorodne stroke, ampak prižigane so bile vse železniške kategorije.

in zagovarjajo ta važen predlog, da se unije združijo v Ligi Plumbovega načrta izdale so svojo lasten list "Labor" in pričele so s splošno propagando v tisku. Kmalu je pa bilo novo skupno delovanje opaziti tudi na industrijalnem polju. V letu 1920 so se vse organizacije združile v narodnem zbiranju za povzpetje meze. Vprax sedaj lahko vidimo, kako se bori vseh šestnajst unij proti skupnemu navalu železniških kompanij.

Po dolgih letih evolucije so se železniške organizacije razvile od individualne akcije do stopnje, na nastopijo vse železniške stroke skupaj in na vseh železnica. Mijalo temu, da je organizacija že daleč od tega, da bi rekli, da je neveljavna, vendar pa vidimo, da 1,850,000 železničarjev maršira skupaj proti skupnemu sodražnemu koraku, ki so ga napravili v industrijalni unionizem, in dosti vidno.

Rea je to narodno in skupno gibanje vseh železniških kategorij se precej vedno. Zgodi se lahko, da se marširajo sedaj obstoječe združenje napreduje zaradi kratkosti železničarjev, čeprav stavka šestnajst železniških kategorij na železnici Atlanta, Birmingham & Atlantic dobro ohranja. Ali vsekakor tako ustavljanje in omejevanje je le začasno. Evolucija unij se bo razvijala, četudi komitje pride do počitka, dokler se ne bodo ameriški železničarji, združeni v eni organizaciji, in zavajajo se svojih skupnih interesov proti skupnemu sovražniku, bojevali rama ob rami do smrti.

Navedeni fakti v teh dveh poglavjih so dober nauk za industrijalne unioniste. Oba povesta jasno kot beli dan, da so bile dvojne unije zmeta in da strokovne organizacije tvorijo orodje za ustanovljenje industrijalnega unionizma na železnica. Strokovne organizacije niso organizirale le več kot devadeset odstotkov vseh železničarjev, ampak njih vrste postajajo vedno bolj goste, kar ne more končati drugde, kakor da se spremene v eno samo organizacijo.

Dvojne unije niso s tem postrožile, najvišjega zla, ker so postrožile, ampak njih najhujše zlo je v tem, da so zahvale napredni v strokovnih organizacijah. V prvi vrsti so diskreditirale ime industrijalnega unionizma, ker so delale za senzacijo, razkol in cepitve. In ker so iz strokovnih organizacij pobrale najboljše moči, so postale strokovne organizacije najbolj varnih zagovornikov delavske organizacije na strokovnem polju, ki bi delali za napredok industrijalnega unionizma v strokovnih organizacijah, če bi ostali v njih. In če bi ostale velike industrijalnih unionistov v strokovnih organizacijah, kjer bi delali na industrijalni unionizem in se poslužili vseh praktičnih sredstev, da se približajo svojemu idealu, bi danes imeli industrijalne organizacije železničarjev. Ali bolje je, da pride industrijalna organizacija kano, kot nikdar. V bodočnosti se je treba poslužiti pametne taktike in se posloviati od dvojnega unionizma in industrijalne organizacije bo kmalu tukaj. — Dalje prihodnjiki.

(Opomba ured. — Mr. Foster pokazuje v teh dveh poglavjih, da približno dva milijona železničarjev skupaj nastopa v ofenzivi in defenzivi. To gibanje se je začelo, ker so bile ustanovljene dvojne unije. On meni, da naj bo to dober nauk za bodočnost).

ORKAN V KALIFORNISKEM KALINU.

Wagalla, Asia. — Po poročilih iz Santa Onzije Rje divjal silen orkan v kaliforniskem zalivu. Več ljudi je smrtu ponudilo.

Wharua, Tex. — Prek tukajšnjega mesta je divjal orkan, ki je odnašal strehe s hiš, ruval drevje in lomil brzojavne in telefonске drogeve. Škoda znaša več kot trideset tisoč dolarjev.

VEDASTA IGRA.

Anderson, Ind. — Ko se se dečki igrali, je neki deček polil 9. letnega Farrel Ridgewja z gazolinom, drugi deček je pa vanj vrgel gorivo vžgalico. Obleda na dečku je vzplamtel kot velika baklja. Odrasli ljudje so hitro zadušili plamen, a deček je zadobil tako težke opekline, da so ga morali prepeljati v bolnišnico.

OBOROŽENO PREMIRJE V ANGLIJI.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

do bojevali ne za koncesije od kapitalistov, marveč za odprava kapitalistične vlade in kapitalizma samega. Kadar torej delavci nastopijo skupaj kot razred, tedaj velja samo en cilj in njihova zmagaba bo zagotovljena."

Delavski štrikredni ultimati.

Odborniki delavske trozveze so večer zborovali v Unity Hallu in razpravljali o vprašanju, kdaj se pokličejo delavci na generalni štrajk. Končno so se zedinili na torej popoln. Trozveza je dala vladi štrikredni ultimati, torej dovolj časa, da se premisli in ponesi konferenco z rudarji, toda brez pogojev glede obratovanja vodnih sealk v rudnikih.

Trozveza je obenem izvolila centralni odbor, ki bo vodil generalno stavko. V tem odboru so: J. H. Thomas, Robert Williams, Herbert Smith, Ernest Bevin in C. T. Cramp. Ti morajo bodo zborovali neprestano in dajali organizacijam direktivo.

Medtem ko so voditelji trozveze delali načrte za boj v Unity Hallu, se je pokazalo, vsi voditelji niso edini glede na akcijo. John R. Clynes, parlamentarni vodja Labor party in prejšnji delavski minister v Lloyd Georgevem kabinetu, je izjavil v nižji zbornici, ko je Lloyd George podal mobilizacijsko naredbo, da ne kritizira vlade zaradi tega koraka. Vsi drugi delavski poslanci so molčali, čeprav so večinoma konzervativnega mišljenja.

Osem milijonov organiziranih delavcev: vlada je v strahu.

Pristajni vlade odkrito pravijo, da so vsa pota za mirno končanje krize in izravnanje spora z rudarji zaprta, in da ostane edino še krvav konflikt. Vprašanje je le, kako dolgo bo konflikt trajal. Nekateri pravijo, da bo kratak, kajti vlada se bo vrgla z oboroženo silo na delavsko zvezo in strla generalno stavko v par dneh. Drugi pa niso tako optimistični. Trozveza ima štiri do pet milijonov članov, ampak poleg tega je še kak tri milijone organiziranih delavcev v drugih unijah, ki nedvomno stopijo na fronto. To pomeni, da bo vojna dolga in težka. Kje vlada dobi prostovoljce za belo gardo? Med delavci že ne. Dobi jih iz takozvanih srednjih slojev, ki pa niso organizirani.

Anglija v vojnem stanju.

London je danes velik vojaški tabor. Vsi večji parki in mesta so zaprti občinstvu, kajti v njih taborijo vojski. Vojske četa so že poslane v rudarske okolice na Škotskem in v Walesu. Bojna ladja se odrinila v važnejša pristanišča in vlada namerava okupirati rudnike s pomorščaki. Na tisoče avtomobilov je poplanih za rekvizicijo in vlada se bo poslužila tudi letal in zrakoplovov za prenašanje živih in drugega materiala.

Listi poročajo, da se je tisoč moških in žensk iz buravznih krogov že prijavilo za stavkarsko delo. Vlada upa mobilizirati 250,000 mož bele garde poleg redne armade in pomorščakov za protekcijo skebov.

CENA ZA NAJBOLJŠO MOKO JE PADLA.

Minneapolis, Minn. — Cena pri sodu najboljši moke je padla za petdeset centov. Sud moke zdaj stane \$8.15. Zdi se, da peki v mnogih mestih igrajo še glupce, ki ne sliši in ne vidi, da se je moka sečila, ker prodajajo kruh še vedno po vojnih cenah.

STAVBINSKI DELAVCI SO ODKLONILI PODJETNIŠKI SMETAT.

South Bend, Ind. — Tukajnji stavbinski podjetniki so naznanili, da se meza delavcev zniža za dvajset odstotkov. Stavbinski delavci so odgovorili na ta diktat, da lahko gospodarje stavbinski podjetniki delajo za to mezo. Delo na vseh stavbah je ustavljeno, okoli tisoč stavbinskih delavcev je prizadeh.

— Poslani v Paduvi so zažgali poslopje delavske zbornice, ki je zgorelo do tal.

Kapital \$100.000,00 Rez. základ \$30.000,00

